

Życiorys naukowy oraz kierunki zainteresowań naukowo- -badawczych i studialno-planistycznych Profesor Danuty Ptaszyckiej-Jackowskiej

Prof. dr hab. Danuta Ptaszycka-Jackowska urodziła się 21 maja 1939 r. w Warszawie, w rodzinie harcerzy i architektów. Okupację przeżyła w Warszawie z Matką Anną, która była zaangażowana w Wojskowej Służbie Kobiet Armii Krajowej. Za swoje zasługi otrzymała stopień podporucznika, Medal Wojska po raz 1, 2, 3 oraz po wojnie Brązowy Krzyż Zasługi z Mieczami. Ojciec Tadeusz – porucznik rezerwy Wojska Polskiego – walczył w 1939 r. w obronie Warszawy pod Mławą i na Mokotowie. Po kapitulacji trafił do Oflagu II w Woldenbergu i tam przeżył wojnę aktywnie działając w organizacji kursów zawodowych techników budownictwa, życia kulturalnego, zwłaszcza teatralnego, poczty obozowej, życia sportowego. Uczestniczył też w organizacji tajnych studiów wyższych. Między innymi wykładał planowanie przestrzenne dla oficerów – słuchaczy I roku geografii. W Oflagu znalazło się wielu wybitnych ludzi, którzy wywarli na siebie nawzajem silny wpływ.

Matka uczestniczyła czynnie w Powstaniu Warszawskim od momentu wybuchu, a jej córka wraz ze swoją babunią i jej dwoma siostrami zostały wyrzucone 8 sierpnia 1944 r. z mieszkania na Ochocie i z mieszkańcami Warszawy przeszły pod eskortą niemiecką szlak wiodący przez Zieleniak na Ochocie, obóz w Pruszkowie, Łowicz. Tam zdołały uciec i w majątku rodziny znalazły schronienie. Tam też po upadku Powstania znalazła je Anna Ptaszycka.

Natychmiast po wyzwoleniu wróciły do Warszawy, gdzie Matka podjęła pracę w Biurze Odbudowy Stolicy. W jesieni 1945 r. z Oflagu wrócił Ojciec Tadeusz. Za namową przyjaciół powędrował do Wrocławia podejmując pracę nad jego odbudową i opracowaniem pierwszych planów odbudowy, uzyskując przydomek „Inżynier Wrocław”. W ślad za nim powędrowała rodzina, a Anna włączyła się do prac projektowych. Podjęła również prace nad odtworzeniem utraconych w czasie wojny materiałów do jej rozprawy doktorskiej. Ukazała się ona drukiem w 1950 r. pod tytułem *Przestrzenie zielone w miastach*. W tym samym roku uzyskała stopień doktora. To zainteresowanie zielenią towarzyszyło jej

w następnych latach zamieszkania i pracy w Krakowie. Tu została kierownikiem Pracowni Urbanistycznej Miasta i kierowała pracami nad planem zagospodarowania Krakowa. Szczególną uwagę koncentrowała na uwarunkowaniach fizjograficznych rozwoju miasta oraz kształtowania zieleni miejskiej.

W 1949 r. Ojciec został desygnowany do prac nad projektem miasta Nowa Huta. Został głównym autorem koncepcji miasta, zorganizował pracownię, a następnie Biuro Projektów „Miastoprojekt”, którego dyrektorem pozostawał do 1968 r. W 1950 r. nastąpiła przeprowadzka rodziny do Krakowa.

Dla profesor D. Ptaszyckiej-Jackowskiej te wszystkie lata oznaczały ciągłe zmiany otoczenia, szkół, środowisk koleżanek i kolegów szkolnych, nauczycieli. Były równoznaczne z potrzebą częstej adaptacji do nowych warunków. Przez wiele lat najsilniej tęskniła za okresem wrocławskim, do wspaniałych warunków zamieszkania w willi z ogrodem, do sąsiedztwa Parku Szczytnickiego. Parę przyjacieli z tamtego okresu przetrwało do dziś (!).

W młodzieńczym wieku podejmuje się decyzje o przyszłych studiach. Pierwsze koncepcje profesor D. Ptaszyckiej-Jackowskiej dotyczyły studiowania geografii i zarysowały się na przełomie szkoły podstawowej i liceum. Towarzyszyły im rozważania na temat przyszłej pracy. Praca Rodziców niewątpliwie skłaniała do budowania przyszłości związanej z działalnością twórczą. W tamtym okresie lat 50. geografia w nikłym stopniu dawała takie szanse. Ostatecznie wybór padł na kontynuację zainteresowań Matki w dziedzinie projektowania przestrzeni zielonych i zapadła decyzja o studiach w zakresie architektury krajobrazu. Jedyną placówką w Polsce był wówczas Wydział Ogrodniczy Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z przedwojennymi tradycjami tworzenia terenów zielonych. I znowu w życiu profesor D. Ptaszyckiej-Jackowskiej – mimo powrotu do warszawskich korzeni – nastąpiła kolejna zmiana miejsca i otoczenia, kolejna potrzeba adaptacji.

Studia ukończyła 1963 r. ze stopniem magistra inżyniera. Praca magisterska dotyczyła funkcji turystyczno-wypoczynkowych Tyńca. W trakcie studiów odbyła trzy staże zagraniczne: w Czechosłowacji, Niemieckiej Republice Demokratycznej i we Francji.

Po studiach podjęła pracę – zgodnie ze swoimi zainteresowaniami – w Pracowni Urbanistycznej Warszawy na stanowisku asystenta projektanta. W latach 1963–1965 brała udział w pracach nad planem zagospodarowania przestrzennego Warszawy. W celu uzupełnienia wiedzy urbanistycznej w latach 1964–1966 studiowała w Podyplomowym Studium Planowania Przestrzennego na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

W latach 1965–1968 pracowała w Głównym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki (GKKFiT), w Departamencie Zagospodarowania Turystycznego na stanowisku inspektora i starszego inspektora. Prowadziła prace nad różnymi problemami turystyki w Polsce, m. in. relacjami turystyka – zabytki, turystyka – lasy. W 1967 r. uczestniczyła w podyplomowych studiach uniwersyteckich w Turynie, we Włoszech, zorganizowanych przez Międzynarodową Unię Oficjalnych Organizacji Turystycznych – Międzynarodowe Centrum Studiów Uniwersyteckich w Dziedzinie Turystyki i uzyskała dyplom ich ukończenia.

W 1968 r., po śmierci Matki, wróciła do Krakowa. Podjęła pracę w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego GKFiT, przekształconym w 1972 r. w Instytut Turystyki – oddział w Krakowie. Na stanowiskach starszego projektanta i adiunkta brała udział w pracach nad planem zagospodarowania turystycznego Polski oraz na temat turystyki na przyrodniczych obszarach chronionych. W tym okresie powstały jej pierwsze artykuły naukowe, opublikowane m.in. w *Folia Geographica*, *Series Geographica-Oeconomica* i w *Architekturze* oraz zrzęby rozprawy doktorskiej. W Zakładzie poznała Antoniego Jackowskiego, z którym pobrali się w 1969 r.

Od 1974 r. profesor D. Ptaszycka-Jackowska związała swoje losy zawodowe i naukowe na 30 lat z Instytutem Kształtowania Środowiska (w 1986 r. przekształconym w Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, a w 2002 r. w Instytut Rozwoju Miast). Na stanowisku adiunkta (do 1991 r.), docenta (1991–1993 r.) i profesora (od 1993 r.) realizowała prace w zakresie turystyki, ochrony przyrody i gospodarki przestrzennej oraz opublikowała zasadniczą część swoich prac.

- W Instytucie „resortowym” zdobywała kolejne stopnie i tytuły naukowe:
- doktora nauk leśnych – ochrona środowiska, Akademia Rolnicza w Krakowie (1975), tytuł rozprawy doktorskiej: *Rezerваты przyrody в środowisku leśnym. Próba określenia podstaw*,
  - doktora habilitowanego nauk rolniczych – ochrona środowiska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego (1990), tytuł rozprawy habilitacyjnej: *Kształtowanie stref ochronnych przyrodniczych obszarów chronionych*,
  - profesora nauk o Ziemi – postępowanie o nadanie tytułu na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego (2000).

W 1979 r. przebywała w Szwajcarii na stażu w Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) oraz we Francji na stypendium francuskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, zajmując się turystyką na francuskich obszarach chronionych.

Za swoje prace indywidualne i zbiorowe uzyskiwała odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (1999 r.), Zasłużony dla Administracji Gospodarki Przestrzennej (1986 r.) oraz nagrody:

- zespołową III stopnia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (1990 r.),
- indywidualną Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa (1992 r.),
- zespołową Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (1997 r.),
- wyróżnienie Ministra Infrastruktury za publikację zespołową (2005 r.),
- 9 nagród indywidualnych Dyrektora Naczelnego Instytutu.

W trakcie pracy w Instytucie (resortowym) profesor D. Ptaszycka-Jackowska współpracowała z Instytutem Geografii UJ. Uczestniczyła w Kongresie Międzynarodowej Unii Geograficznej w 1976 r. w Moskwie i towarzyszącym seminarium na temat turystyki w Dombaju na Kaukazie. W tym samym roku wzięła udział w wyjeździe studialnym studentów Instytutu Geografii do Niemiec, Holandii i Belgii. Uczestniczyła czynnie w dwóch seminariach francusko-polskich: jednym w Clermont-Ferrand (1990), połączonym z objazdem studialnym po Owernii i drugim w Polsce, w Bieszczadach. Brała także udział w ważnych

wydarzeniach Instytutu Geografii, m. in. w uroczystościach 150-lecia Katedry Geografii na UJ.

Na Uniwersytecie wypromowała w 2000 r. swoją pierwszą doktorantkę. W czasopismach Instytutu opublikowała kilka artykułów. W wydawnictwach Instytutu ukazała się publikacja zwarta (napisana z A. Jackowskim) na temat pielgrzymek w Częstochowie i jej regionie. Od 1992 r. prowadziła wykłady oraz opiekowała się magistrantami geografii. W 1995 r. wspólnie z dwójgim młodych pracowników Instytutu Geografii opracowała część prowadzonego przez nią grantu na temat lecznictwa uzdrowiskowego w województwie króśnieńskim.

W 2004 r., w wyniku konkursu, profesor D. Ptaszycka-Jackowska uzyskała stanowisko profesora nadzwyczajnego w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ. Pięcioletni okres pracy w Instytucie GiGP poświęcony jest wykładom na studiach dziennych i niestacjonarnych, promotorstwu prac magisterskich studentów dziennych i niestacjonarnych, opiece nad doktorantami.

Od momentu przejścia w 2004 r. na Uniwersytet profesor D. Ptaszycka-Jackowska nadal związana jest z Instytutem Rozwoju Miast pozostając tam na urlopie bezpłatnym, będąc członkiem Rady Naukowej Instytutu i przewodniczącą Komitetu Redakcyjnego wydawnictw zwartych Instytutu.

Ogółem dorobek badawczo-naukowy i studialno-projektowy profesor Danuty Ptaszyckiej-Jackowskiej obejmuje 130 publikacji, w tym 16 publikacji zwartych, oraz 106 prac nieopublikowanych (53 prace badawcze i studialne, 24 prace studialno-planistyczne, 8 projektów i konkursów, 21 ważniejszych ekspertyz).

Zainteresowania naukowo-badawcze i studialno-planistyczne

Od początku zainteresowania prof. Danuty Ptaszyckiej-Jackowskiej obejmują pola stykowe trzech dziedzin: planowania przestrzennego, ochrony środowiska – zwłaszcza ochrony przyrody – oraz turystyki i gospodarki turystycznej. Właściwą pracę naukowo-badawczą rozpoczęła w końcu lat 60. XX w., w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego GKKFiT i następnie kontynuowała w Instytucie Turystyki oraz w Instytucie Kształtowania Środowiska, przekształconym w 1986 r. w Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, a w 2002 r. w Instytut Rozwoju Miast. Od 2004 r. pracuje na Uniwersytecie Jagiellońskim, w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej.

Praca naukowo-badawcza prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej jest przez cały czas zintegrowana z pracami studialno-planistycznymi, o czym świadczy problematyka tych prac oraz wysoki udział liczbowy tych drugich. Prace studialno-planistyczne wymagają na ogół pracy zespołowej, zwłaszcza w przypadku opracowywania większych, złożonych tematów. Stąd w dorobku prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej istotną rolę odgrywają prace współautorskie oraz kierowanie zespołami współwykonawców.

Prace prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej należą w znakomitej większości do prac badawczych stosowanych, dla których starała się jednak formułować podstawy teoretyczne i metodyczne.

Ten charakter jej działalności wynika nie tylko z zainteresowań, ale i ze specyfiki działania instytutu „resortowego”, w którym pracowała przez 30 lat. Specyfika ta wymaga bowiem od pracownika dużej elastyczności, ogranicza możliwości węższej specjalizacji, a od szeregu lat problematyka i charakter prac są podporządkowane konieczności zdobywania zleceń od różnych zamawiających. Konieczność utrzymywania się instytutów „resortowych” ze zleceń, często nawet przypadkowych, nie sprzyja prowadzeniu konsekwentnych badań naukowych i co więcej, nie pozostawia czasu na przygotowanie publikacji. Mimo tych trudności, w okresie pracy poza Uniwersytetem Jagiellońskim, prof. Danuta Ptaszycka-Jackowska starała się utrzymywać w prowadzonych pracach generalną linię swojej specjalizacji oraz podejmować nowe tematy badawcze, jak i przygotowywać publikacje w czasie poza instytutowym.

Omawiając swoją działalność naukową prof. D. Ptaszycka-Jackowska podkreśla zawsze rolę kilku osób, które wywarły szczególny wpływ na sferę jej zainteresowań naukowo-badawczych (dr arch. Anna Ptaszycka, prof. dr hab. Tadeusz Szczęśny, prof. dr hab. Olaf Rogalewski), osób, które oddziaływały na jej prace z pozycji kierowniczych (mgr arch. Tadeusz Piel, prof. dr hab. arch. Jerzy Kozłowski – równocześnie współautor szeregu publikacji i opracowań – prof. dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski), osobę, z którą bardzo ściśle współpracowała od 25 lat i z którą wspólnie opracowała wiele tematów i publikacji (dr Maria Baranowska-Janota) oraz osobę, która od lat udziela jej wielu rad i pomocy, i z którą prowadziła razem niektóre badania, a także przygotowała wspólne publikacje (prof. dr hab. Antoni Jackowski). Na jej dorobek złożyły się dokonania szeregu innych osób, z którymi współpracowała oraz wielu autorów, których dorobek naukowo-badawczy inspirował ją i wzbogacił prace.

Badania badawczo-naukowe i prace studialno-planistyczne prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej można przyporządkować kilku nurtom problemowym:

Relacje turystyka – ochrona przyrody

Obserwowany przez prof. D. Ptaszycką-Jackowską brak logicznego i spójnego określenia w literaturze, przepisach prawnych i w praktyce miejsca turystyki w rezerwach przyrody spowodował zainteresowanie się tą problematyką i przeprowadzenie badań rezerwatów w ówczesnie (przed 1975 r.) dużym województwie krakowskim. W wyniku badań prof. D. Ptaszycka-Jackowska zaproponowała podział rezerwatów z punktu widzenia potrzeb ochrony przyrody i możliwości ich turystycznego użytkowania oraz sformułowała zasady przeprowadzenia odpowiedniej klasyfikacji. Wynikiem końcowym badań był opracowany model przystosowania rezerwatów do pełnienia przez nie funkcji turystycznej. Były to niewątpliwie początki badań polskich nad tą dziedziną. Problematykę tę zamknęła w rozprawie doktorskiej¹ i w kilku publikacjach. Model przystosowania

---

¹ *Rezerваты przyrody в środowisku leśnym. Próba określenia podstaw koegzystencji na przykładzie regionu krakowskiego (1975 r.).*

rezerwatów do funkcji turystycznej był wprowadzany do kolejnych publikacji na temat możliwości i zasad korzystania z przyrodniczych obszarów chronionych.

Koncepcje te znalazły zastosowanie w praktyce. Coraz więcej rezerwatów przystosowuje się do pełnienia funkcji dydaktycznych, a same zasady znalazły się w wytycznych Ministerstwa Ochrony Środowiska (...) do sporządzania planów ochrony rezerwatów (1997 r.).

Strefy ochronne (otuliny) przyrodniczych obszarów chronionych

Badania związane z problematyką stref ochronnych (otulin) prof. D. Ptaszycka-Jackowska zapoczątkowała w połowie lat 70. XX w. w trakcie opracowywania planu zagospodarowania przestrzennego Tatrzańskiego Parku Narodowego. Zarysowane zostały wówczas podstawy metodyczne podejścia, które przetestowano w projekcie otuliny Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Istotnym problemem była terminologia, ponieważ pojęcie „strefa ochronna” było odnoszone w Polsce do dwóch przeciwstawnych sytuacji: strefa ochronna wokół obiektów uciążliwych dla otoczenia (np. zakładów przemysłowych) oraz strefa ochronna wokół obiektów wymagających ochrony (głównie przyrodniczych obszarów chronionych).

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska uważała, że termin „strefa ochronna” można odnosić wyłącznie do drugiej sytuacji, natomiast w przypadku pierwszej należy mówić o strefie uciążliwości. Jednak lata 70. i 80. XX w. nie były czasem odpowiednim dla polemik, zwłaszcza takich, w których tło występowały m.in. problemy odszkodowań, wysiedleń, zmian użytkowania na znacznych powierzchniach. W trakcie prac nad strefami ochronnymi prof. D. Ptaszycka-Jackowska napotkała prace prof. arch. Jana Chmielewskiego z połowy lat 50. XX w., w których wprowadził on termin „otulina” w stosunku do otoczenia Parku Tatrzańskiego. Uznając trafność określenia zaakceptowała je w swoich pracach, podając oczywiście źródło. Termin ten się upowszechnił m.in. poprzez ustawę o ochronie przyrody z 1991 r.

W latach 1981–1985, w ramach kierowanego przez prof. D. Ptaszycką-Jackowską resortowego problemu badawczego R.1. *Metody i zasady planowania wybranych typów obszarów chronionych (parków narodowych i krajobrazowych oraz zlewni chronionych*, pogłębiła ona badania w zakresie kształtowania stref ochronnych, a kolejne zastosowanie metody nastąpiło w opracowywanym w drugiej połowie lat 80. planie zagospodarowania przestrzennego Gorczańskiego Parku Narodowego.

W drugiej połowie lat 80. XX w., w ramach tzw. prac własnych, prof. D. Ptaszycka-Jackowska przystąpiła do sformułowania ostatecznej metody i zasad kształtowania stref ochronnych (otulin) przyrodniczych obszarów chronionych i następnie opublikowania jako rozprawy habilitacyjnej².

---

² Było to pierwsze w Polsce opracowanie, w którym zaprezentowano w sposób naukowy całą złożoność procesu kształtowania stref ochronnych przyrodniczych obszarów chronionych. Praca została wyróżniona nagrodą Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa w 1992 r.

Metoda ta została zaprezentowana na IV Światowym Kongresie Parków Narodowych i Obszarów Chronionych w Caracas (Wenezuela) w 1992 r. Znalazła też zastosowanie w ochronie wschodnio-australijskich parków narodowych, wprowadzona tam przez J. Kozłowskiego. Szybkie wyczerpanie I wydania rozprawy habilitacyjnej spowodowało konieczność kolejnej edycji w 1993 r.

Niektóre sformułowania metodyczne znalazły odzwierciedlenie w ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r.

Na omawianej metodzie prof. D. Ptaszycka-Jackowska na początku lat 90. oparła prace dla parków narodowych: Roztoczańskiego i Babiogórskiego, a opracowanie z lat 80. dla Parku Gorczańskiego zostało częściowo adaptowane w ramach planu ochrony tego Parku.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska uczestniczyła w pracach dla Amerykańskiej Agencji Ochrony Środowiska (EPA) w ramach tematu *Metoda wyznaczania krańcowych progów przyrodniczych dla funkcji turystycznych*, prezentując zasady wyznaczania stref ochronnych.

Metody sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego parków narodowych (z zastosowaniem w parkach: Tatrzańskim i Gorczańskim)

Prace w tej dziedzinie prof. D. Ptaszycka-Jackowska rozpoczęła w wieloosobowym zespole, opracowującym w latach 1975–1979 plan zagospodarowania przestrzennego Tatrzańskiego Parku Narodowego. Stała się członkiem trójosobowego zespołu głównego projektanta. Złożoność planu i szczególne w nim miejsce środowiska przyrodniczego, a także brak odpowiednich wzorów, wywołały potrzebę opracowania nie tylko metody sporządzenia samego planu, ale także metod cząstkowych. Tym samym koniecznością stało się zespolenie warsztatu naukowego z warsztatem planisty. Problemom metodycznym sporządzania planu dla TPN zostały poświęcone prace publikowane i nieopublikowane, przygotowane przez zespół głównego projektanta.

W celu oceny sytuacji zagospodarowania Parku prof. D. Ptaszycka-Jackowska przeprowadziła m.in. studium porównawcze z wysokogórkimi parkami narodowymi we Francji. Sam plan TPN został opublikowany w związku z jego zatwierdzeniem w 1986 r.

Na początku lat 80. przedmiotem opracowania stał się plan zagospodarowania przestrzennego Gorczańskiego Parku Narodowego. Doświadczenia metodyczne, zdobyte w trakcie prac nad planem tatrzańskim, wymagały dostosowania do specyfiki Parku Gorczańskiego. Metodę opracowania planu przedstawiono w odrębnej publikacji. Poszczególne etapy i ważniejsze zagadnienia cząstkowe zawarto w pracach publikowanych i nieopublikowanych. Integralną częścią opracowań planistycznych dla parków narodowych, Tatrzańskiego i Gorczańskiego, były koncepcje ich otulin.

Uzyskane doświadczenia w zakresie sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego parków narodowych oraz ocena metod i zasad planowania,

stosowanych w opracowaniach innych autorów, pozwoliły na podjęcie prac syntetyzujących metodykę planowania i opublikowanie na ten temat kilku prac. Szereg tych prac przygotowano w ramach kierowanego przez prof. D. Ptaszycką-Jackowską problemu resortowego R.1 *Metody i zasady planowania wybranych typów obszarów chronionych (...)*.

Zasady korzystania z przyrodniczych obszarów chronionych

Badania prowadzone były przede wszystkim w latach 1981–1985, w ramach cytowanego, resortowego programu badawczego R.1 *Metody i zasady planowania wybranych typów obszarów chronionych (...)*. Wobec braku usystematyzowania w piśmiennictwie i praktyce celów i funkcji różnych kategorii obszarów chronionych oraz wobec rozbieżności w poglądach prezentowanych przez rozmaitych autorów i specjalistów, okazało się niezbędne sprecyzowanie szerokich definicji obejmujących: charakter danego typu obszaru chronionego, powierzchnię, przedmiot ochrony, cel ochrony, funkcje obszaru, zakres ingerencji człowieka lub gospodarowania, formę wprowadzenia ochrony i sposób zarządzania obszarem.

Dopiero w oparciu o tak opracowane definicje możliwe było podjęcie prac nad zasadami, które odniesiono do funkcji zgodnych z celami i funkcjami ochronnymi poszczególnych rodzajów obszarów, jak i sprzecznych z nimi. Za-
interesowanie główną publikacją pt. *Zasady korzystania z przyrodniczych obszarów chronionych*³ spowodowało jej II wydanie uzupełnione.

Wskutek przekształceń społeczno-gospodarczych i prawnych oraz wobec zmian w sposobie myślenia o ochronie przyrody, zarysowała się potrzeba zasadniczego skorygowania dotychczasowych ujęć odnośnie do możliwości użytkowania przyrodniczych obszarów chronionych. W tej sytuacji przygotowano w 1996 r. nowe opracowanie pt. *Przyrodnicze obszary chronione. Możliwości użytkowania*, a ze względu na jego szybkie wyczerpanie w 1998 r. opublikowano II zaktualizowane wydanie. Publikacje te były i są wykorzystywane przez różne grupy odbiorców i służą także jako pomoc w dydaktyce na wyższych uczelniach.

Metody i zasady sporządzania planów ochrony parków narodowych i krajobrazowych

Ten nurt badań i prac wywołany został zapisem ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r., w którym pojawił się wymóg sporządzania planów ochrony. Pierwsze prace prowadzone były w warunkach braku jakiegokolwiek interpretacji pojęcia „plan ochrony”. W opracowanej wówczas koncepcji ochrony

---

³ Praca ta została wyróżniona nagrodą Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w 1990 r.

i kształtowania krajobrazu parków krajobrazowych: Rudniańskiego i Tenczyńskiego, próbowano wprowadzić metodykę odpowiadającą planowi ochrony.

W latach 1991–1992 zostały przeprowadzone pod kierownictwem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej wstępne prace nad metodyką sporządzania planów ochrony dla parków narodowych, które następnie przejął zespół ministerialny, m.in. z udziałem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej.

W ślad za opracowaniem dla parków, Rudniańskiego i Tenczyńskiego, sporządzono opracowanie dla Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w obrębie woj. krakowskiego, oparte na analogicznej metodyce. Zostało ono zatwierdzone w 1998 r. Założenia metodyczne zostały zastosowane – po modyfikacji – w opracowaniach planów ochrony dla Zespołu Parków Krajobrazowych Poniądzia w latach 1995–1996 i Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego w latach 1997–1998, sporządzonych pod kierunkiem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej. Oba plany natychmiast po ukończeniu zostały zatwierdzone.

W latach 90. XX w. prof. D. Ptaszycka-Jackowska brała również udział w opracowaniu planów ochrony dla parków narodowych: Roztoczańskiego i Babiogórskiego. Przedmiotem jej prac był problem ochrony parków przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych (por. punkt o strefach ochronnych). Uczestniczyła także w opracowaniu syntezy planu ochrony dla Parku Roztoczańskiego.

Nieprecyzyjne zapisy ustaw o ochronie przyrody i zagospodarowaniu przestrzennym wywołały potrzebę zbadania wzajemnych relacji między planami ochrony a planowaniem miejscowym. Wyniki badań w tej dziedzinie zostały opublikowane w ramach wielotomowego poradnika nt. gospodarki przestrzennej gmin⁴.

Metodyka planowania przestrzennego wypoczynku w miastach

Zagadnienie to było przedmiotem badań prowadzonych w ramach kierowanego przez prof. D. Ptaszycką-Jackowską, w latach 1986–1990, zadania objętego centralnym programem (CPBR 13.1) *Podstawy planowania obszarów funkcjonalnych wypoczynku ludności miejskiej (...)*. W zadaniu tym zrealizowano szereg badań problemowych w Tarnowie, m.in. badania socjologiczne preferencji wypoczynkowych mieszkańców miasta, badania zachowań komunikacyjnych ludności, badanie struktury przestrzennej miasta (w tym systemu obszarów otwartych posiadających potencjalne predyspozycje do lokalizacji funkcji turystyczno-wypoczynkowej), powiązania z systemem obszarów wypoczynkowych regionu. W wyniku badań opracowano koncepcję dla miasta Tarnowa, a dzięki przeprowadzonym uogólnieniom sformułowano metodę planowania przestrzennego wypoczynku w miastach małych i średnich.

---

⁴ Zespół autorski poradnika został wyróżniony nagrodą Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w 1997 r.

Badania w dziedzinie turystyki

Dziedzina turystyki jest najstarszym i najbardziej długotrwałym przedmiotem zainteresowań badawczych i planistycznych prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej. Pierwsze badania były związane z jej pracą magisterską nt. funkcji turystyczno-wypoczynkowych Tyńca koło Krakowa (1963 r.) i następnie miały miejsce w trakcie prac nad planem kierunkowym zagospodarowania turystycznego Polski, a dotyczyły charakterystyki i ocen obszarów Polski Południowej dla turystyki pobytowej oraz walorów krajoznawczych. Kolejne prace poświęcone były badaniom dostępności komunikacyjnej terenów turystycznych z opracowaniem metody analizy dostępności i problemom związków między turystyką a krajobrazem. Były to wówczas jedne z pierwszych prac w literaturze dotyczące tej problematyki i podawane jako przykłady opracowań metodycznych. Następne badania skoncentrowały się nad modelem wsi letniskowej. W połowie lat 70. prof. D. Ptaszycka-Jackowska uwagę swą skierowała na poznanie problemów turystyki we Francji.

Dalsze badania w dziedzinie turystyki wiązały się z relacjami między turystyką a ochroną przyrody. Tu niewątpliwie trzeba przytoczyć prace nad turystyką w rezerwach przyrody, a także badania turystyki w Tatrzańskim Parku Narodowym i koncepcję turystyki w planie tego Parku. Na początku lat 80. XX w. przedmiotem opracowania stała się koncepcja zagospodarowania turystycznego Sobiborskiego Parku Krajobrazowego, a w 1985 r. zasady wykorzystywania przyrodniczych obszarów chronionych przez turystykę.

Przekształcenia społeczno-gospodarcze w kraju spowodowały konieczność spojrzenia na turystykę w optyce wolnego rynku i opracowania nowych metod formułowania programów i koncepcji rozwoju turystyki w gminach wiejskich i miejskich. Pierwsze prace objęły gminę miejsko-wiejską Krzeszowice, a zasadnicze badania przeprowadzono nad gminami, które utworzyły Związek Komunalny Gmin Żywieckich. Były one zlecone przez Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, i miały na celu poszukiwanie rozwiązań modelowych. W wyniku przeprowadzonych prac pod kierunkiem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej zaproponowano metodykę analizy i oceny możliwości rozwoju turystyki z uwzględnieniem problemu pokonania przestrzennych barier rozwoju. Wskazano także rolę i miejsce samorządów gminnych w aktywizacji turystyki oraz kierunki niezbędnych działań.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska przeprowadziła szerokie badania, z udziałem niewielkiego zespołu, dla miasta Sanoka. Badania objęły diagnozę stanu istniejącego, a w koncepcji rozwoju turystyki wskazano kierunki wkomponowania turystyki w strukturę przestrzenną miasta. Jako kanwę rozwoju turystyki w Sanoku i w jego regionie zaproponowano „Szlak ikon” w wariantach: lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. Koncepcja „Szlaku ikon” była prezentowana m.in. na międzynarodowej konferencji, a następnie przez władze miasta został opracowany szczegółowo fragment tego szlaku i spopularyzowany w formie folderu turystycznego. Koncepcja „Szlaku ikon” była też często cytowana w literaturze przedmiotu.

Podsumowaniem jednego z fragmentów badań turystyczno-wypoczynkowych w Tarnowie, Sanoku i gminach żywieckich stała się publikacja na temat przestrzennych barier rozwoju turystyki i wypoczynku.

Badania rozwoju funkcji turystyki w skali regionu

Problematyka ta znalazła się w polu badań prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej w wyniku wygranego konkursu na realizację projektu badawczego, zamawianego przez wojewodę krośnieńskiego. Zamówienie wymagało znacznej modyfikacji programu i ustalenia metodyki opracowania. Pod kierunkiem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej zostały przeprowadzone w 1996 r. badania:

- chłonności turystycznej woj. krośnieńskiego (autorką była dr M. Baranowska-Janota),
- relacji między lecnictwem uzdrowiskowym a turystyką (opracowanie prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej z zespołem z Instytutu Geografii UJ),
- kierunków restrukturyzacji gospodarki turystycznej woj. krośnieńskiego (opracowanie prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej).

Całe opracowanie zostało ocenione w Komitecie Badań Naukowych jako bardzo dobre i pozytywne.

Badania ruchu turystycznego w skali miasta i regionu

Badania te prof. D. Ptaszycka-Jackowska prowadziła w latach 1996–1997, wspólnie z prof. A. Jackowskim, wskutek wygrania konkursu PHARE przez międzynarodowy zespół do spraw transportu. Prace prowadzone pod kierunkiem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej wymagały opracowania metody uzyskania w bardzo krótkim czasie danych wyjściowych i opracowania metody ich przetworzenia, tak aby mogły posłużyć do sformułowania przez zespół transportowy koncepcji systemu transportowego dla Częstochowy. Istotną rolę odegrała także opracowana metodyka prezentacji graficznej danych. Z opracowania wyłoniły się dwie publikacje zawężone do problematyki ruchu pielgrzymkowego, który dominuje w skali miasta i regionu Częstochowy. Wyniki badań były prezentowane władzom Częstochowy, na konwersatorium w Instytucie Geografii UJ oraz w ramach szkolenia przewodników turystycznych. Wszyscy podkreślali, że jest to pierwsze opracowanie metodyczne wskazujące na miejsce pielgrzymek w tkance miasta i regionu Częstochowy oraz na złożoność tej problematyki. Na podstawie zebranych materiałów możliwe było opracowanie ruchu pielgrzymkowego w okresie Pontyfikatu Jana Pawła II.

Badania przekształceń sieci przyrodniczych obszarów chronionych oraz specyfiki transgranicznych obszarów chronionych w Karpatach

Badania te podjęła prof. D. Ptaszycka-Jackowska wskutek dostrzeżonej luki w badaniach dotyczących polskiej części Karpat. Wyniki badań przekształceń sieci przyrodniczych obszarów chronionych zostały zaprezentowane na semi-

narium polsko-francuskim w Clermont- Ferrand i tam opublikowane w serii wydawnictw Uniwersytetu B. Pascala. Natomiast problematyka transgranicznych obszarów chronionych w Karpatach była przedmiotem prezentacji na paru seminariach i konferencjach w Polsce i opublikowana.

Badania problemów zagospodarowania przestrzennego obszarów transgranicznych polsko-słowackich i polsko-czeskich

Badania prowadzone były na zlecenie Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast w latach 1999–2003.

Prace nad obszarami polsko-słowackimi realizowane były równolegle przez kilkunastoosobowe, interdyscyplinarne zespoły: polski (pod kierunkiem prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej) i słowacki, według metodyki opracowanej w głównej mierze przez zespół polski. Szczególny nacisk położono na identyfikację transgranicznych związków przestrzennych, istniejących różnic i analogii, na określenie obszarów problemowych. Opracowano szereg grup wniosków oraz kilkanaście map problemowych. Synteza tego opracowania została opublikowana⁵, jak również szereg artykułów problemowych.

Natomiast zakres badań polskiej części obszaru pogranicza polsko-czeskiego zleciłodawca ograniczył do analizy i oceny dokumentów i opracowań planistycznych w celu uzyskania diagnozy, w jakim stopniu są w nich uwzględniane problemy transgraniczne. Opierając się na metodyce studium polsko-słowackiego wstępnie zidentyfikowano obszary problemowe.

Prace w dziedzinie gospodarki przestrzennej i planowania przestrzennego

Większość omówionych już kierunków badań i prac studialno-projektowych – mimo że dotyczących turystyki i ochrony przyrody – wiąże się z gospodarką przestrzenną i planowaniem przestrzennym. Tu należy więc zwrócić uwagę na inne prace.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska była członkiem zespołu opracowującego grant Komitetu Badań Naukowych realizowany pod kierunkiem prof. Z. Ziobrowskiego. Było to *Studium instrumentów operacyjnych dla procesów restrukturyzacji i rewitalizacji obszarów zurbanizowanych*. Była też członkiem zespołu opracowującego *Czasowo zorientowany model zrównoważonej rewitalizacji miast*, realizowany w ramach 5. Programu Ramowego UE – SURE.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska kierowała pracami zespołowymi nad dwoma opracowaniami dotyczącymi obszarów granicznych: *Studium kierunkowym*

---

⁵ Publikacja uzyskała w 2005 r. wyróżnienie Ministra Infrastruktury (dla zespołu autor-skiego).

zagospodarowania przestrzennego obszaru wzdłuż granicy polsko-słowackiej oraz Analizą dotychczasowych opracowań i dokumentów planistycznych do Studium polsko-czeskiego.

Uczestniczyła w opracowaniu zbioru wskaźników i danych bazowych dla banku danych o miastach polskich i mieszkalnictwie.

W ramach prac własnych Instytutu Rozwoju Miast zainicjowała badania nad metodami diagnozowania zabudowy rozproszonej, przerwane wskutek jej przejścia do Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ.

Interesującym wątkiem były badania zakresu działalności organizacji międzynarodowych na rzecz ochrony środowiska w planowaniu urbanistycznym oraz dokonanie przeglądu stanu wiedzy w europejskiej strefie języka francuskiego odnośnie do problemów ochrony środowiska geograficznego w planowaniu urbanistycznym.

W 1986 r. wygłosiła na Uniwersytecie w Constantinie (Algieria) referat na temat ekologii miejsca zamieszkania, a w 1994 r. na konferencji poświęconej problemom naukowo-badawczym budownictwa referat pt. *Ochrona środowiska a planowanie zabudowy terenów*.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska zajmowała się także problematyką planowania przestrzennego na obszarach górskich, czynnikiem czasu oraz francuskimi instrumentami operacyjnymi w odnowie miast.

Ekspertyzy, recenzje, opinie

Wśród ponad dwudziestu tego typu prac dominują opinie i recenzje dotyczące opracowań planistycznych dla parków krajobrazowych oraz miejscowości i regionów turystycznych. M. in. w opinii dla Państwowej Rady Ochrony Przyrody o założeniach do planu zagospodarowania przestrzennego Biebrzańskiego Parku Krajobrazowego (1991) prof. D. Ptaszycka-Jackowska opowiedziała się zdecydowanie za koniecznością ochrony panujących tam stosunków wodnych i wyraziła sprzeciw wobec planów osuszenia drogą melioracji tamtejszych łąk i bagien.

Podręczniki, hasła encyklopedyczne, zestawienia bibliograficzne, leksykon

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska jest współautorką turystycznych bibliografii adnotowanych o charakterze podręczników, podręcznika – *Turystyka* oraz poradnika – *Gospodarka przestrzenna*. Opracowała około 100 haseł do encyklopedii geograficznych. Przygotowywała także różnego typu zestawienia bibliograficzne.

W trakcie opracowania znajduje się polsko-słowacki leksykon pojęć planistycznych. Prof. D. Ptaszycka-Jackowska jest autorką koncepcji tego leksykonu, kieruje pracami oraz jest współautorką treści haseł.

Działalność organizacyjna. Prace redakcyjne

Działalność organizacyjna prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej wiąże się z pracą w Instytucie „resortowym”. W latach 1979–1986 była kierownikiem pracowni badań

środowiskowych. Od 1991 r. do 1996 r. była członkiem Komisji Nagród Dyrektora Naczelnego Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (IGPiK), a w latach 1994–2002 członkiem Komisji Oceny Problemów Badawczych w tymże Instytucie. W latach 1990–2002 pełniła obowiązki Sekretarza Naukowego Oddziału Instytutu GPiK w Krakowie. Natomiast w latach 2002–2004 była Sekretarzem Naukowym Instytutu Rozwoju Miast. W trakcie wyodrębniania Instytutu Rozwoju Miast w Krakowie odegrała dużą rolę w tworzeniu jego podstaw organizacyjnych: statutowych, regulaminowych, funkcjonowania Rady Naukowej itp.

Istotnym polem działalności prof. D. Ptaszyckiej-Jackowskiej były i są nadal prace redakcyjne:

- członek Komitetu Redakcyjnego „Biuletynu Informacyjnego IKŚ/IGPiK” (1978–1988), także redaktor działowy (1982–1988),
- „Biuletyn Informacyjny Oddziału IGPiK w Krakowie 1992/1993” (koncepcja i opracowanie redakcyjne),
- „Informator o Oddziale IGPiK w Krakowie 1997/1998” (koncepcja i opracowanie redakcyjne wersji polskiej i angielskiej),
- przewodnicząca Komitetu Redakcyjnego wydawnictw Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej – Oddział w Krakowie (2000–2003),
- członek Rady Programowej czasopisma KZZG PAN „Problemy zagospodarowania ziem górskich” (od 2002 r.),
- przewodnicząca Rady Programowej kwartalnika „Problemy rozwoju miast” w IRM (od 2004 r.),
- przewodnicząca Komitetu Redakcyjnego wydawnictw zwartych w IRM (od 2004 r.),
- autorka szeregu recenzji wydawniczych, publikacji zwartych i artykułów,
- prace redakcyjne szeregu publikacji zwartych.

Działalność dydaktyczna

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska rozpoczęła działalność dydaktyczną po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego, w myśl sugestii prof. Alfreda Jahna (Uniwersytet Wrocławski). W 1992 r. rozpoczęła wykłady na Uniwersytecie Jagiellońskim w Instytucie Geografii, a następnie na Międzywydziałowym Studium Europejskim oraz na kierunku Ochrona Środowiska. Wykładała także na Akademii Górniczo-Hutniczej, Akademii Ekonomicznej, Papieskiej Akademii Teologicznej oraz w Wyższej Szkole Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie. Przedmiotem wykładów były przyrodnicze obszary chronione, turystyka, ochrona środowiska. W 1998 r. przygotowała program studiów podyplomowych „Gospodarka Przestrzenna” na Akademii Ekonomicznej.

Od 2004 r., czyli od przejścia na etat w Uniwersytecie Jagiellońskim, prof. D. Ptaszycka-Jackowska prowadzi regularne wykłady z dziedziny gospodarki przestrzennej, ochrony przyrody oraz turystyki.

Równoległe z wykładami prof. D. Ptaszycka-Jackowska podejmowała się opieki nad doktorantami oraz pracami dyplomowymi i magisterskimi, po-

czątkowo pojedynczymi. Była i jest promotorem w 6 przewodach doktorskich (2 zakończone oraz 1 w fazie końcowej). Prace dyplomowe i magisterskie obroniło 40 osób, a w tym roku (2009) prace powinny obronić kolejne 24 osoby. Prof. D. Ptaszycka-Jackowska była recenzentką 8 prac doktorskich.

Członkostwo w Komitecie PAN i w organach doradczych oraz towarzystwach naukowych

Aktywność zawodowa i naukowa spowodowały, że prof. D. Ptaszycka-Jackowska od 1993 r. jest członkiem Komitetu Zagospodarowania Ziem Górskich PAN, a od 1999 r. członkiem Prezydium Komitetu. Od 1996 r. jest też członkiem Sekcji Karpackiej tego Komitetu, zaś od 1999 r. przewodniczącą Sekcji.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska była i jest nadal członkiem szeregu organów doradczych na szczeblu krajowym i regionalnym. Przez szereg lat była członkiem Państwowej Rady Ochrony Przyrody – Komisji Ochrony Krajobrazu (1984–1995). Od 2002 r. jest członkiem Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko, a w latach 1999–2002 Sekretariatu Habitatu – organu doradczo-opiniotwórczego Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast. W latach 1992–2000 była rzeczoznawcą Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w zakresie ochrony przyrody.

Uczestniczyła i uczestniczy nadal w radach naukowych parków narodowych i parków krajobrazowych: Świętokrzyskiego Parku Narodowego (2000–2003) jako członek Prezydium, Żywieckiego Parku Krajobrazowego (1991–1999) w jednej kadencji jako wiceprzewodnicząca Rady, Zespołu Przemyskich Parków Krajobrazowych (od 1999 r. i nadal). Od 2000 r. jest przewodniczącą Rady Naukowej Babiogórskiego Parku Narodowego.

Zaangażowanie wiązało się i wiąże nadal z Instytutem „resortowym”. W okresie 1991–2002 prof. D. Ptaszycka-Jackowska wybierana była na członka Rady Naukowej całego Instytutu (z siedzibą w Warszawie), w ostatnich dwóch kadencjach na wiceprzewodniczącą. Po przekształceniu Oddziału w Krakowie w Instytut Rozwoju Miast, od 2002 r. jest wybierana na członka jego Rady Naukowej. W latach 2002–2007 pełniła funkcję wiceprzewodniczącej.

Prof. D. Ptaszycka-Jackowska jest od 1993 r. członkiem Polskiego Towarzystwa Rozwoju Ziem Górskich oraz Polskiego Towarzystwa Geograficznego od 2004 r.

Włodzimierz Kurek

